

BELONGING A JEHO TRAJEKTORIE: ZDROJE A DYNAMIKA VE DVOU UNIVERZITNÍCH KONTEXTECH

TRAJECTORIES OF ACADEMIC BELONGING: SOURCES AND DYNAMICS IN TWO UNIVERSITY CONTEXTS

Irena Smetáčková, Kateřina Machovcová

Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova

Abstrakt

Příspěvek představuje studii zaměřenou na studentský belonging, tedy pocit sociální a akademické přináležitosti, který je významným faktorem akademického úspěchu. Ve studii jsme vytvořili a realizovali “Belonging Trajectory Workshop/Workshop trajektorie přináležení”, 90minutový výukový modul integrovaný do kurzů psychologie na University of St. Andrews a Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy (N = 224). Workshop propojuje sociálně-psychologickou konceptualizaci belongingu s grafickým záznamem vlastní zkušenosti studujících od přijetí na vysokou školu po současnost a navazující reflexí. Analýza studenty vytvořených trajektorií se zaměřila na osm kategorií událostí, které belonging posilují nebo oslabují, a na dynamiku jeho vývoje v čase. Výsledky ukázaly zásadní význam vrstevnických vztahů a úspěchu při zkouškách jako klíčových zdrojů nárůstu belongingu. Identifikováno bylo sedm typů vývojových trajektorií, přičemž se ukázalo, že i negativní emoce mohou v dlouhodobé perspektivě přispívat k posilování přináležitosti.

Klíčová slova: *belonging; akademická přináležitost; vrstevnické vztahy; akademický úspěch; trajektorie; vysokoškolské vzdělávání*

Abstract

This paper presents a study focused on student belonging, i.e., the feeling of social and academic fit, which is an important factor in academic success. In the study, we created and implemented the “Belonging Trajectory Workshop,” a 90-minute teaching module integrated into psychology courses at the University of St. Andrews and the Faculty of Education at Charles University (N = 224). The workshop combines a social-psychological conceptualization of belonging with a graphic record of students’ own experiences from admission to university to the present and subsequent reflection. The analysis of the trajectories

created by students focused on eight categories of events that strengthen or weaken belonging and on the dynamics of its development over time. The results showed the fundamental importance of peer relationships and exam success as key sources of increased belonging. Seven types of developmental trajectories were identified, and it was found that even negative emotions can contribute to strengthening belonging in the long term.

Keywords: *belonging; academic belonging; peer relationships; academic achievement; trajectories; higher education*

1 ÚVOD

Pocit sounáležitosti (belonging) je v současném výzkumu vysokoškolského vzdělávání považován za klíčový faktor akademického úspěchu, studijní vytrvalosti a wellbeingu. Současně je však ve výuce psychologie často prezentován pouze jako teoretický koncept, oddělený od osobní zkušenosti studujících. Prezentovaná studie reaguje na tuto mezeru představením a empirickým ověřením workshopu zaměřeného na propojení teorie belongingu s reflexí vlastních studijních zkušeností.

2 TEORIE

Koncept belongingu vychází ze sociálně-psychologické teorie sociální identity (Tajfel & Turner, 1986), podle níž lidé odvozují část svého sebepojetí z příslušnosti k významným skupinám. Belonging zahrnuje sociální dimenzi (vztahy s vrstevníky a vyučujícími) i dimenzi akademickou (vnímání kompetence a uznání) (Boulton, 2022). V akademickém prostředí sdílená identita podporuje motivaci, angažovanost a studijní výsledky (Mavor, Platow, & Bizumic, 2017). Výzkumy také ukazují, že silný pocit přináležitosti souvisí s vyšší vytrvalostí a lepšími studijními výsledky (Walton & Cohen, 2011).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Workshop byl realizován ve dvou institucích – na University of St. Andrews a na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy – celkem s 224 studujícími.

Devadesátiminutová intervence zahrnovala stručný teoretický vstup, individuální tvorbu trajektorie vlastního belongingu od přijetí na vysokou školu po současnost, kategorizaci významných momentů do osmi teoreticky odvozených oblastí a skupinovou diskusi. Analýza studentských výpovědí sledovala zdroje posilující či oslabující belonging adynamiku jeho vývoje v čase.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Výsledky ukázaly výrazný význam vrstevnických vztahů a akademického úspěchu jako hlavních zdrojů změn v míře belongingu. Identifikováno bylo sedm typů trajektorií vývoje, které se lišily stabilitou, kolísáním i celkovým trendem. Trajektorie byly značně variabilní, což potvrzuje dynamický charakter belongingu. Zajímavým zjištěním bylo, že negativní emoce a obtížné studijní zkušenosti nemusely nutně vést k dlouhodobému oslabení pocitu sounáležitosti; v řadě případů byly součástí trajektorií, které v dlouhodobé perspektivě vykazovaly narůstající belonging.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Studie potvrzuje, že belonging je mnohorozměrný a dynamický proces, jehož klíčovými zdroji jsou především vrstevnické vztahy a akademická zkušenost. Workshop se ukázal jako vhodný nástroj pro mapování těchto zdrojů i pro podporu reflexe mezi studujícími. Výsledky poukazují na význam systematické práce s tématem belongingu ve vysokoškolské výuce, zejména v programech psychologie a dalších pomáhajících oborů. Současně je třeba reflektovat omezení studie (institucionální kontext, strukturu vzorku) a dále ověřovat pedagogický dopad workshopu v širším mezinárodním prostředí.

PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek vznikl v návaznosti na projekty Joint Seed Fund a Strategické partnerství UK a University of St. Andrews.

6 LITERATURA

- Boulton, C. (2022). *A Review of the Literature on Sense of Belonging and Community in Higher Education*. Newcastle University. Unpublished.
- Mavor, K. I., Platow, M. J., & Bizumic, B. (Eds.). (2017). *Self and social identity in educational contexts*. Routledge.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W. G. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations* (s. 7–24). Nelson-Hall.
- Walton, G. M., & Cohen, G. L. (2011). A brief social-belonging intervention improves academic and health outcomes of minority students. *Science*, 331(6023), 1447–1451. <https://doi.org/10.1126/science.1198364>